

1980

I

Het dweilorakel

Ergens tussen vier en zes, als ook de allerlaatste nachtbrakers wel zo ongeveer binnen waren, werd van de nacht-receptionist verwacht dat hij de entreehal en de daarbij behorende toiletruimte met warm water en zeepsop een flinke dweilbeurt gaf. Ergens in deze uren dus, sjokte ik ook die nacht in de zomer van 1980 naar de werkkast om de verrijdbare grote emmer en de mop met de blonde dreadlocks te halen.

Over het Damrak, waarop Hotel Bombay aan de achterkant ook ramen had, begon het eerste ochtendlicht te glanzen.

Ik was vierentwintig, en in mijn leven viel nog steeds geen herkenbare lijn of groei te bespeuren; in ieder geval kon ik die niet bespeuren.

Na mijn schooltijd was ik op mijn achttiende aan een studie begonnen, pedagogiek, waar ik als een continu blozende, schichtige outsider in de stadiongrote collegezalen zat. Om ook tijdens de pauzes met niemand te hoeven praten, deed ik of ik me maar niet kon lostrekken uit *Marxistische Erziehungstheorie*, het eerste studieboek dat de beginnende student in handen kreeg geduwd. Algauw was mijn enige studieactiviteit turven hoe vaak de docenten in hun subversieve, op de dictatuur van het proletariaat aansturende colleges het woord ‘kind’ in de mond namen.

(Vrijwel nooit.) Na een paar maanden stopte ik ook met dat turven, en kort daarna met die hele studie.

Daarop volgden veertien maanden militaire dienst op een NAVO-basis in Duitsland. Met de ontluikende bierbuik die ik daaraan overhield was ik, terug in de ‘burgermaatschappij’, van het ene baantje naar het andere gaan zwerven. Ik was koerier, een duur woord voor loopjongen, geweest bij een bank, waar ik in de binnenzakken van een windjack dikke pakketten contant geld van het ene filiaal naar het andere moest vervoeren. Ik had in de stomen-de keuken van een bejaardenhuis aardappelpuree in de juiste vakjes van borden geschept. Bij een verzekeringsmaatschappij had ik de toen net in Nederland ingevoerde postcodes op alle archiefkaarten met de huisadressen van de cliënten getypt.

En zo nog een hele serie dienstverbandjes, meestal niet langer durend dan twee of drie weken. Ook weleens, als het werk dat ik te doen kreeg al binnen een paar uur het gal in me omhoog wist te stuwen, één enkele dag.

Nog steeds was ik met Ingrid, die mij – en ik haar – in onze vroege puberteit had ontmoagd. Al een paar jaar bewoonden we samen een benauwd benedenwoninkje in een verscholen stuk Amsterdam.

En nu had ik sinds een paar weken werk als nachtreceptionist bij een hotel voor rugzaktoeristen in de War-moesstraat.

Het woord HOTEL stond inderdaad in grote neonletters te lezen boven de deur, maar deze betiteling was misleidend groots voor een vervuild, bouwvallig en brandgevaarlijk pand, waar de gasten geen kamer konden huren, maar slechts een plaats in een stapelbed op een grote, kazerneachtige slaapzaal. Wel kregen de jonge reizende

avonturiers daar dan een aluminium kast bij, en als ze geluk hadden een deken en een stel lakens, al waren die vaak niet in voldoende hoeveelheden beschikbaar.

Hotel Bombay – onweerstaanbaar aantrekkelijk gesitueerd in een totaal verwilderd prostitutie- en heroïnebuurtje – was, zeker in de zomer, vrijwel iedere nacht tot de laatste plaats bezet. Tijdens de eerste uren van mijn diensten deed ik niet veel meer dan, na een korte controle via de deurintercom, op een knop drukken om de van drank, drugs en nachtleven op hun benen tollende hotelgasten binnen te laten. Vanachter mijn balie reikte ik hun slaapzaalsleutel aan, waarna ze de smalle, steile Amsterdamse trappen mochten gaan beklimmen. Boven mijn hoofd registreerde ik dan hun gemiste treden, bonkende struikelingen, en vloeken in vele talen, wat me bij het geestdodende nachtwerk tenminste nog enige verstrooiing schonk.

Behalve de grote gescheiden jongens- en meisjesslaapzalen bood Hotel Bombay ook de keuze voor een kleinere, *gemengde* zaal, echter uitsluitend aan samen incheckende stelletjes. Iedere nacht rond drie uur liep ik een controle ronde door de lange gangen, waarin steevast een zo sterke hasjlucht hing dat alle stank uit wc's en doucheputjes erdoor werd geneutraliseerd. Op die momenten had ik aan de hand van geluiden vanachter de deuren van deze gemengde zaaltjes kunnen vaststellen dat de aanwezigheid van onbekende derden in het stapelbed naast hen die stelletjes van niets leek te weerhouden.

Dat nachtelijke dweilen was me in de drie weken dat ik dit werk nu deed steeds meer gaan tegenstaan. Want hoe vaak ik het water ook ververste, en hoeveel schoonmaakmiddel ik ook gebruikte, altijd rook de rood betegelde receptiehal

na het dweilen onaangenamer en heviger dan ervoor. Het leek of ik met iedere schuimende haal van mijn mop een giftige chemische reactie op die tegels teweegbracht, een geluidloze explosie van zich tot dan toe stilhoudende stank.

Het was iedere keer moeilijk om niet flink mismoedig te worden van dit averechtse reinigingswerk diep in de nacht. Om er niet de vergeefsheid in bevestigd te zien van alles wat ik dacht te kunnen ondernemen om nog iets schoon te poetsen aan dit, zo jong als ik was, voor mijn gevoel al zo besmeurd geraakte leven.

De hal die ik moest dweilen had aan de kant van de Warmoesstraat een vrijwel geheel glazen wand. In het harde, ijskoude licht van de tl-buizen aan het hoge plafond, dat niet alleen mijn ogen maar ook mijn huid pijn leek te doen, was vanaf de straat mijn schuifeldans met de mop dus heel erg zichtbaar. Veel voorbijgangers waren er op dit uur niet, maar ook voor die enkele haastige junk, slingerende dronkaard of met portofoon, knuppel en pistool behangen politieagent van het naburige bureau geneerde ik me voor het werk dat ik stond te doen. Kijk, hoorde ik junk, dronkaard en politieagent denken, die mislukkeling mag niet slapen, die moet in het holst van de nacht het allerlaagste werk doen dat er bestaat: andermans voetenvuil wegweilen. Iedere keer dat ik vanuit mijn ooghoek iemand voorbij zag komen, leek er een extra sterk stinkende vlag damp van de vloertegels op te stijgen.

Ook in koude nachten was ik door die dweilstank altijd genoodzaakt het laatste deel van mijn dienst uit te zitten met een opgetrokken neus en een raam naar de Warmoesstraat wijdopen. Dat had dan wel weer als voordeel dat de dagreceptionist me om acht uur niet in diepe slaap en met mijn hoofd voorover op de balie gezakt op mijn kruk aantrof.

's Ochtends fietste ik iets na achten naar huis door een binnenstad met groepjes geinende straatvegers, loeiend door de straatjes manoeuvrerende vrachtwagens en in hun rails knerpemde trams. In alle richtingen haastten Amsterdammers zich naar werkverplichtingen, die ik dan net achter me had gelaten.

De eerste dagen had dat idee me, tegen alle vermoeidheid en chagrijn in, een kortstondig gevoel van een mal soort triomf bezorgd. Sliepuut, zei ik dan vanuit mijn daze nachthoofd tegen die fris gedouchte winkelmeisjes en kantoorklerken, jullie moeten nog acht uur vervelende werkdingen doen, werkdingen waar je geheid ongelukkig van wordt. Ik heb ze er al op zitten en ben voorlopig vrij. Lekker puh.

Van het nachtvolk was op die tijd niet veel over: een enkele verdwaasde junk bij de kop van de Zeedijk, een door een beveiliging of agent wakker geporde slaper in een portiek van het Beursgebouw. En altijd wel een paar lijkbleke Engelse jongens die, zittend op de kade van het Damrak, de magere bovenlijven heen en weer zwaaiend, de onderbenen bungelend boven het water, met hun laatste krachten hun blikjes Heineken naar hun mond hesen.

Nog voor halfnegen was ik thuis, en begon mijn vrije tijd. Onze bruine ribfluwelen gordijnen, die Ingrid anderhalf uur eerder had opengeschoven om de opkomende zomerzon binnen te laten, trok ik weer zorgvuldig dicht. Ik knipte een schemerlamp aan, kleepte me uit en trok mijn slaap-T-shirt en pyjamabroek aan. Op de kleine cassette-speler liet ik Neil Young doorzingen waar hij gisterochtend gebleven was.

In ons keukentje stond op het aanrecht mijn deel van het ontbijt te wachten dat Ingrid had klaargemaakt: de helft van een boterham met hagelslag, een halve appel,

een restje thee in een potje onder een theemuts. En vóór dit stilleven lag, vermomd als een snoepje, een glimmend rood Davitamon 10-pilletje.

Elke ochtend weer moffelde ik de boterham, het stuk appel en het gezonde pilletje meteen onder een laagje vuilnis in de afvallemmer en spoelde ik de thee door de gootsteen.

In plaats daarvan pakte ik een fles bier uit de koelkast, liet wat zoute pinda's in een bakje glijden en zakte daarmee weg in de kussens van het bankje.

Ik nam slokken, ik knabbelde en neuriede met de muziek mee. Zo speelde ik om kwart voor negen 's morgens dat het avond was, en probeerde ik me te dwingen slaperig te worden.

Om die zo deprimerende dweiluren toch nog een beetje door te komen, om mezelf gaandeweg die tijd niet helemaal een van de gore slierten onderaan de mopsteel te gaan voelen, had ik al in mijn eerste week bij Hotel Bombay een soort spel bedacht dat ik, al dweilend, in mijn hoofd kon spelen.

Ik maakte van het dweilen van de rode vloertegels een vraag-en-antwoordspel over mijn leven. De mop en de natte receptievloer werden een uur lang mijn orakel, mijn waarzegger, mijn sjamaan.

In mijn hoofd had ik de hal ingedeeld in vierkanten van tien bij tien tegels. Over het dweilen van zo'n vierkant deed ik, had ik vastgesteld, tien minuten. Voordat ik linksboven aan zo'n stuk begon, stelde ik een vraag. Niet een vraag over de toekomst, maar over het verleden, over wat al gebeurd was en niet meer te herzien of corrigeren viel. Vragen in de vorm van: had ik er beter aan gedaan als...? Was het een vergissing toen ik...? Is het verstandig geweest dat ik toen...?

Als er in de tien minuten waarin ik aan zo'n vierkant bezig was buiten niemand voorbijkwam, als ik in die tien minuten door niemand werd gezien, dan was het antwoord op mijn vraag positief. Dan spraken mop en vloer – samen met de Warmoesstraat – uit dat ik toen de juiste keuze had gemaakt, dat ik wijs had gehandeld, had gedaan wat het beste was voor iedereen. Zag ik in die tien minuten wél een schim voorbijkomen aan de andere kant van het glas, dan was ik in de levenskwestie waarover ik een oordeel had gevraagd de verkeerde richting ingeslagen. Dan had ik het fout aangepakt, schade berokkend aan mezelf of aan anderen. Trokken er in die tien minuten zelfs meerdere gestalten langs het hotel die mij konden zien dweilen, dan werd wat mij te verwijten was navenant ernstiger, mijn schuld zwaarder.

Niet zelden verbaasde me zo'n antwoord, was het tegengesteld aan hoe ik er zelf tot dan toe tegen aan had gekeken. Dat ik die studie pedagogiek al in het eerste jaar was begonnen te verwaarlozen, en al snel geen enkel college meer bezocht, geen enkel tentamen deed, zodat ik een 'negatief studieadvies' kreeg en mijn studiebeurs kwijtraakte – dat was toch niet bepaald slim geweest?

Juist wel, vond het dweilorakel, niets voor jou, zo'n geitenwollensokkenstudie en dito beroep. Prijs je gelukkig dat je dat onbewust op tijd hebt ingezien.

Dat ik Ingrid meteen bruusk de mond had gesnoerd toen ze een paar maanden geleden 's morgens in bed opeens hoopvol in mijn oor lispelde: 'Hé, moet je horen, denk jij ook weleens na over een eh...?' – daar kon het dweilorakel toch wel in meegaan? Zo jong als we nog waren, wonend in een krot, levend van twee miezerige loontjes...

Nee, harteloos stuk vreten, had ik – drie voorbijgangers! – te horen gekregen, nee, dat was een ongevoelige, puur

egoïstische reactie van jou. Je wist maar al te goed hoe dit bij haar leeft, en hoeveel verdriet je haar doet door het onderwerp taboe te verklaren. Een kind zou jullie eindelijk weleens een beetje gelukkig kunnen maken, richting kunnen geven aan jullie leven samen. En jou de daadkracht, de sturing, het verantwoordelijkheidsbesef – de volwassenheid, kortom, die je nu zo overduidelijk tekortkomt.

Iedere avond van mijn vijf opeenvolgende nachtdiensten moest ik iets na halftwaalf de deur uit. Voor haar werk als datatypiste ging Ingrid's wekker 's morgens om kwart voor zeven. Uit vrees voor slaapgebrek ging zij ruim voor elven naar bed en begon ze al kort na tien met aanstalten daartoe maken: make-up wegvegen met een watje, gapen met keelgeluiden, in haar ogen wrijven, zich behaaglijk uitrekken, stugge overdagkleren uit, zacht nachtponnetje aan.

In de nog maar korte tijd dat ik het nachtwerk bij Hotel Bombay deed, had ik geleerd dat ik me op die momenten heel bewust moest wapenen tegen deze handelingen van Ingrid, en tegen de soezige ontspanning waarmee ze omgeven waren. Inmiddels wist ik dat ik bij de eerste aankondiging van een slaapmodus bij haar meteen moest opstaan, nog een koffie nemen, gaan ijsberen door ons huiskamer-tje, handenvol koud water in mijn gezicht plenzen. In ieder geval niet meer naast haar gaan zitten op het bankje, niet meer naar haar kijken.

De eerste avonden van mijn nieuwe baan was het me overkomen dat Ingrid's lome slaapvoorspel, deze al genie-tende vooruitblik op het aanstaande wegzinken in een diepe, ongestoorde nachtrust, tijdens dat halfuurtje samen voor de televisie ook in mij was gekropen. Al was ik dan eigenlijk nog maar net wakker na mijn dagslaap, ik zat

toch hartgrondig met haar mee te gapen en mijn oogleden wilden net zo graag dicht als de hare.

Een paar keer was ik zelfs zo dom geweest om, nadat Ingrid in bed was gekropen, even boven op de dekens bij haar te gaan liggen. Vijf, misschien tien minuten met haar meedoezelen en naar haar steeds diepere en rustigere ademhaling luisteren. Telkens werd ik dan bijna meegezogen in haar afdaling naar waar ik ook wilde verkeren – waar ik op deze tijd van het etmaal behóórde te verkeren, bedacht ik half bozig half treurig.

Als ik me na zo'n kort ligmoment van de inmiddels zachtjes snurkende Ingrid had losgescheurd en weer overeind stond, waren mijn hoofd en lijf allesbehalve bereid om een volle nacht de receptie van een raar hotel in de Warmoesstraat te gaan beheren. Bij het in het donker uit de spaken trekken van mijn kettingslot voelden dat hoofd en lijf dan alsof ze allebei vol waren gestroomd met liters van de dikke chocoladevla die we vrijwel elke avond als toetje aten. Mijn been kon ik dan nauwelijks nog over het zadel krijgen.

Tijdens het fietstochtje van onze krotwoning naar de Warmoesstraat werd die avondloomheid in mijn lichaam, het verlangen me onder de dekens te nestelen in Ingrids warmte, gaandeweg een beetje minder.

Nog niet als ik door onze buurt fietste. Daar was het op dit late tijdstip doodstil, vrijwel alle ramen waren er donker en er was niemand op straat, zelfs de honden waren al eerder uitgelaten. Hier lag je op een doordeweekse dag voor elven in je bed. Dat ik er nu nog fietste, had hier iets ongerijmds, iets verdachts misschien zelfs, voor een buurvrouw die vanaf haar kussen mijn banden langs haar raam hoorde knerpen. Ik merkte dat ik hier probeerde